

Justiitsministeerium

Arvamus Karistusseadustiku muutmise seaduse (nõusolekupõhine seksuaalvägivalla käsitletus) eelnõu kohta

3.09.2025

Eesti Naisteühenduste Ümarlaud tänab võimaluse eest eelnõu kohta arvamust avaldada.

Nagu kirjutasime juba väljatöötamiskavatsuse kohta esitatud seisukohtades, peetakse vägistamist ehk sunni või jõuga seksuaalvahekorda astumist meie ühiskonnas praegu väga rängaks kuriteoks. Vägistamise mõistet kavatsetakse eelnõuga oluliselt laiendada. Et tegemist on riigi sekkumisega äärmiselt intiimsesse elusfääri, on ülimalt oluline, kuidas täpselt seksuaalset enesemääramist puudutavad seadusemuudatused sõnastada ja milliseid karistumäärasid rakendada.

Arvestada tuleb, et vägistamise mõiste muutmine puudutab absoluutselt kõiki seksuaalselt aktiivseid inimesi Eestis, seetõttu peab välja töötatavates seadusemuudatustes väga täpselt ja kõigile inimestele arusaadavalt kirjeldama, mis on tulevikus keelatud ja mis on lubatud.

Kahjuks meile saadetud eelnõu koos seletuskirjaga sellist selgust ei loo.

Veelgi enam- vaadates eelnõus välja pakutud § 141 lõike 5 sõnastust, kus loetletakse vaba ja väljendatud nõusoleku andmist takistavaid tegureid, jääb täiesti arusaamatuks, miks üldse on vaja ühiskonnas täiendavat segadust tekitada ja kehtivat seadust muuta. Käsitletakse ju loetelus toodud seisundeid või olukordi juba praegu abitusseisundina ja nende ärakasutamist vägistamisena, samuti nagu ka vahekorda astumist vägivalla või ähvardusega. Võimupositsiooni ehk kannatanu süüdistatavast sõltuvuse ärakasutamist käsitletakse aga suguühetele või muu sugulise iseloomuga teole sundimisena, mis on samuti kriminaliseeritud.

Eelnõu eesmärgiks on seatud üleminek seksuaalkuritegude puhul seniselt jõu ja sunni põhiselt lähenemiselt nõusolekupõhisele lähenemisele ja Karistusseadustiku vastavusse viimine Istanbuli konventsiooniga. Seejuures konventsiooniga ühinemisele eelnenud ja selle rakendamise algsel perioodil olid nii menetlejad, ministeeriumiametnikud kui ohvrite abistajad üksmeelel, et meie Karistusseadustik vastab seksuaalkuritegude osas täielikult konventsiooni nõuetele.

Olukord muutus järsult peale viimaseid Riigikogu valimisi, kui uue valitsuse koalitsioonileppesse koos nn abieluvõrdsuse seadustamise ja vaenukõne senisest karmima karistamise kavatsusega kirjutati sisse ka karistusseadustiku muutmine seksuaalse enesemääramise vastaste süütegude osas, võttes arvesse nõusoleku põhimõtet, st tegemist on puhtalt poliitilise otsusega.

Eelnõu seletuskirjast ei selgu, kuidas peaks JAH-mudel ehk vaba ja väljendatud nõusoleku küsimine ja selle andmine erinevates elulistest olukordades rakenduma. Et tegemist on väga põhimõttelise muudatusega, sest seni on Eestis sisuliselt vaikimisi kasutusel olnud EI-mudel, nagu tõdeti ka väljatöötamiskavatsuses, oleks tulnud seletuskirjas muudatuste sisu nii menetlejate kui tavainimeste jaoks põhjalikult lahti seletada. Eriti põhjalikult tulnuks näidete

varal selgitada, mida tähendab nõusoleku andmine käitumisega või muul moel, et õiguskuulekad kodanikud ei satuks kogemata seadusega vastuollu. Seda aga tehtud ei ole.

Nagu on näidanud [Taani kogemus](#), kus juba kehtib nõusoleku väljendamise JAH-mudel, pole seal ka mitu aastat peale seaduse vastuvõtmist paljudele selge, kuidas mõista mittesõnaliselt väljendatud nõusolekut, samas kui enamik inimesi eelistab väljendada nõusolekut mittesõnaliselt. Üle poole küsitletud meestest ja kolmandik naistest on mures võimalike valesüüdistuste pärast. Samuti ollakse mures süütuse presumptsiooni põhimõtte ohustamise pärast.

Esitatud kujul eelnõu seadusena vastuvõtmine võib meie hinnangul suurendada pingeid ja vastuolusid ka niigi hapras Eesti ühiskonnas.

Eeltoodut arvestades ei toeta Eesti Naisteühenduste Ümarlaud Karistusseadustiku muutmist eelnõus esitatud kujul.

Leiame, et ühiskondlikke hoiakute muutmise esmaseks vahendiks ei peaks olema karistusõigus. Et seksuaalvägivalda ja igasugust muud vägivalda ennetada ja kujundada ühiskonnas vastastikusel hoolivusel ja austusel põhinevat suhtluskultuuri, oleks Karistusseadustiku muutmise asemel olulisem kiiresti viia koolidesse põhjalik suhte- ja suhtlusõpetus.

Samuti aitaks seksuaalvägivalda oluliselt vähendada alaealistele netiporno kättesaadavuse piiramine. Selline vägivald saab meie hinnangul tuge just pornograafiast, kust paljud tänapäeva noored, eelkõige poisid, aga ka tüdrukud, omandavad oma peamise ettekujutuse seksuaalsusest.

Lugupidamisega

Kaia Kapsta-Forrester, ENÜ eesistuja

Eha Reitelmann, ENÜ peasekretär